

Pcw pq/utw pklmwr qxkVTGPFQXKTC\ XQLC/'VTGPF

- 30 unwr<"Informacione tehnologije i primena u elektroenergetici", Novi Sad, okt.1994.
- 40 unwr<"Električna vozila – pogon i aplikacije", Novi Sad, okt. 1996.
- 40 unwr<"Savremene tehnologije u elektroprivredi", Kopaonik, mart 1997.
- 60 unwr<"Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 1998.
- 70 unwr<"Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 1999.
- 80 unwr<"Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 2000.
- 90 unwr<"Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Novi Sad, feb. 2001.
- :0 unwr<"Univerzitet i NT parkovi", Kopaonik, feb. 2002.
- ;0 unwr<"Bolonjski proces I tehnički fakultetu", Kopaonik, mart 2003.
- 320 unwr<"Integrirani univerzitet i tehničke struke", Kopaonik, mart, 2004.
- 330 unwr<"Šta donosi novi zakon o visokom obrazovanju", Kopaonik, mart, 2005.
- 340 unwr<"Bolonjski proces i primena novog zakona", Kopaonik, mart, 2006.
- 350 unwr<"Akreditacija Bolonjskih studija", Kopaonik, mart, 2007.
- 360 unwr<"Efikasnost i kvalitet bolonjskih studija", Kopaonik, mart, 2008.
- 370 unwr<"Doktorske studije u Srbiji, regionu i EU", Kopaonik, mart, 2009.
- 380 unwr<"Bolonia 2010: stanje, dileme i perspektive", Kopaonik, mart, 2010.
- 390 unwr<"EVROPA 2020: društvo zasnovano na znanju", Kopaonik, mart, 2011.
- 3:0 unwr<"Internacionalizacija univerziteta", Kopaonik, februar, 2012.
- 3;0 unwr<,,Univerzitet na tržištu", Maribor, Slovenija, Feb. 2013.
- 420 unwr<"Razvojni potencijal visokog obrazovanja", Kopaonik, Srbija, feb. 2014.
- 430 unwr<"Univerzitet u promenama...", Zlatibor, Srbija, feb. 2015.
- 440 unwr<"Nove tehnologije u nastavi", Zlatibor, Srbija, feb. 2016.
- 450 unwr<,"Položaj visokog obrazovanja i nauke u Srbiji", Zlatibor, Srbija, feb. 2017.
- 460 unwr<,"Digitalizacija visokog obrazovanja", Kopaonik, Srbija, feb. 2018
- 470 unwr<,"Kvalitet visokog obrazovanja", Kopaonik, Srbija, feb. 2019
- 480 unwr<,,Inovacije u modernom obrazovanju", Kopaonik, Srbija, feb.2020.
- 490 unwr<,,On-line nastava na univerzitetima", Novi Sad, Srbija, feb.2021.
- 4:0 unwr<,,Univerzitetsko obrazovanje za privredu", Kopaonik, Srbija, feb.2022.
- 4;0 unwr<,,Univerzitet pred novim izazovima", Vrnjačka Banja, Srbija, feb.2023.
- 520 unwr<,,Nastavnici i saradnici kao centar promena u visokom obrazovanju", Vrnjačka Banja, Srbija, feb.2024.

Qti cpk cvtkk' **UNIVERZITET U NOVOM SADU I FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA – NOVI SAD**

Programski odbor:

- 30Rtqh0ft'F glcp'O cf k "
- 40Rtqh0ft'Dqtku'F wo pk "
- 50Rtqh0ft'F ctng'Ugltcpqkx "
- 60Rtqh0ft'C'ngmcpf ct'Mwr wulpcce"
- 70Rtqh0ft'Ugdculcp'Dcrtq-

International Steering Committee:

- 30 Rtqh0 gungt'I {wrc.'Qdvwf c'Wpkxgtuksf.'Dwf cr guv'J
- 40 Rtqh0F ctng'Mpgrfxk.'Wpkxgtuksf'qh'Dcplc'Nwne.'D(J
- 50 Rtqh0Dtcnq'Drcpw-c.'Wpkxgtuksf'qh'Dcplc'Nwne.'D(J
- 60 Rtqh0Dqfkt'ct'Rqr qxk.'Wpkxgtuksf'qh'Gcu'Uctclgxq.'D(J
- 70 Cuuqe0Rtqh0Uc-c'O vlxqx.'Wpkxgtuksf'qh'O qpvgpgi tq.'O I "
- 80 Cuuqe0Rtqh0O ctclp'I tgecplek'Rqr'vgej plec'Vlo kuqctc.'TQ
- 90 Rtqh0F co k'Wlxce.'Wpkxgtuksf'qh'Quidgm'ETQ
- :0 Rtqh0F cplgr'Vqr k.'Wpkxgtuksf'qh'Quidgm'ETQ
- ;0 Rtqh0Nlwr eq'Vctcf flpqq.'WMO.'Unqr lg.'P O M
- 320 Rtqh0ft'T'qi gtlq'F kplukq.'Rqriks² epleq'f g'ED.'Rqtwi cn
- 330 Rtqh0I qtcp'Wb vpxkx.'Wpkxgtuksf'qh'Urcxqpunk'Dtqf.'ETQ
- 340 Rtqh0F tclcp'Mqj cm'Wpkxgtuksf'qh'Urcxqpunk'Dtqf.'ETQ

Organizacioni odbor:

- 30Rtqh0ft'Dqtku'F wo pk "
- 40Rtqh0ft'F ctng'Ugltcpqkx "
- 50Rtqh0ft'C'ngmcpf ct'Mwr wulpcce"
- 60Rtqh0ft'Ugdculcp'Dcrtq-
- 70Rtqh0ft'U' cp'Mqrcnqkx "
- 80Rtqh0ft'qncp' qtdc"
- 90F tci qo k'P knqik "
- :0Nlwdlpne'I gtk "
- ;0F cplq'P knqik "
- 320Dctdctc'Xvlnqyx
- 330Uctc'Mqr tkxkcc"
- 340Vldcpc'O qegil
- 350 krcpc'Xtwpunk'

Izdavač:

Fakultet tehničkih nauka
Univerziteta u Novom Sadu
Trg Dositeja Obradovića 6, Novi Sad,
Tel: 021/ 450-810
Fax: 021/ 458-133
e-mail: ftndean@uns.ac.rs,
www.trend.uns.ac.rs

Tehnička obrada:

Vujkov Barbara, MSc
Nikolić Danilo, MSc
Nikolić Dragomir, MSc
Prof. dr Zoltan Čorba
Komosar Aleksa, MSc
Kijanović Sara, Msc

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

378-057.1(082)

СКУП Трендови развоја (30 ; 2024 ; Врњачка Бања)

Zbornik radova [Elektronski izvor] / XXX skup Trendovi razvoja [sa temom] "Nastavnici i saradnici kao centar promena u visokom obrazovanju", Vrnjačka Banja 7-10. 2. 2024. ; uredio Boris Dumnić. - Novi Sad : Fakultet tehničkih nauka, 2024

Način pristupa (URL): http://www.trend.uns.ac.rs/stskup/trend_2024/TREND2024-ZBORNIK-RADOVA.pdf. - Opis zasnovan na stanju na dan 1.2.2024.

ISBN 978-86-6022-635-0

a) Високошколско образовање - Наставно особље - Зборници

COBISS.SR-ID 136714249

Wb pqflpq'wP qxqo 'Ucf w'Hgdtwctc'4246'i qf lpg0'

Napomena: Organizator ne zastupa stavove, niti je odgovoran za tačnost podataka iznetih u radovima, već su to isključivo gledišta autora.

Organizaciju ovog skupa su pomogli Ministarstvo prosvete, Republike Srbije, Pokrajinski sekretarijat za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost AP Vojvodine i IEEE Serbia and Montenegro Section-Education Society Chapter

ZNAČAJ INTERNACIONALIZACIJE VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U REPUBLICI SRBIJI

Dalibor Krstinić¹, Nenad Bingulac², Vladimir Šipovac³, Dejan Logarušić⁴

¹²³⁴Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Srbija

¹dkrstinic@pravni-fakultet.info, ²nbingulac@pravni-fakultet.info, ³vladimir.sipovac@pravni-fakultet.info,

⁴dejan.logarusic@pravni-fakultet.info

Kratak sadržaj: Internacionalizacija visokog obrazovanja nameće se u novijoj istoriji kao veoma važan aspekt razvoja potencijala domaćih univerziteta. Manifestuje se pre svega kroz mobilnosti studenata i nastavnog kadra, zatim kroz zajednička istraživanja, prekogranične projekate, razvijanje novih zajedničkih nastavnih planova i programa sa inostranim partnerima kao i razvoju i primeni novih pristupa procesu nastave i učenja. Internacionalizacija koju smo do sada poznavali u eri opšte globalizacije, ne ograničava se više na dosadašnja partnerstva u atraktivnim tržištima Evrope, Azije i Amerike. Sve popularnije postaje i tržište Afričkih zemalja, gde u eri najmasovnije migracije stanovništva koju poznaje moderno doba javlja se potreba za definisanjem jasne strategije u procesu internacionalizacije domaćih studijskih programa i stvaranjem primamljive i konkurentne klime za kvalitetne inostrane kako studente tako i nastavnike.

Ključne reči: Internacionalizacija, globalizacija, visoko obrazovanje, mobilnosti.

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract: The internationalization of higher education is emerging in recent history as a very important aspect of developing the potential of domestic universities. It manifests itself primarily through the mobility of students and teaching staff, then through joint research, cross-border projects, the development of new joint curricula and programs with foreign partners, as well as the development and application of new approaches to the teaching and learning process. The internationalization that we have known so far in the era of general globalization is no longer limited to existing partnerships in the attractive markets of Europe, Asia and America. The market of African countries is becoming more and more popular, where in the era of the most massive population migration known in modern times, there is a need to define a clear strategy in the process of internationalization of domestic study programs and to create an attractive and competitive climate for quality foreign students and teachers.

Keywords: Internationalization, globalization, higher education, mobility.

1. Uvod

Observirajući dosadašnju praksu na evropskom tržištu, u većini visokoškolskih institucija fokus internacionalizacije ogleda se pre svega u kreiranju adekvatne klime za privlačenje i prikupljanje stranih studenata. Internacionalizacija u svom širem tumačenju podrazumeva i aktivnosti saradnje i partnerstva u istraživanju kao i u nastavi i učenju. Takođe podrazumeva se i efikasnije uključivanje svršenih studenata univerziteta iz drugih zemalja i partnerstva sa neakademske internacionalnim organizacijama (Altbach, 2002). Za veliki broj zemalja visoko obrazovanje je važan uvozno-izvozni sektor u kome mnogi univerzitetski kampusi teže ka privlačenju internacionalnih studenata iz celog sveta. Sa napretkom informacionih i tehnologija komunikacije i rastućom hegemonijom engleskog jezika, visoko obrazovanje generalno prati klasičan obrazac globalizacije u ekonomiji (Altbach, 2007). Sa jedne strane imamo apsolutnu redukciju broja studenata, te uzimajući u obzir sveukupnu demografsku strukturu i prirodni priraštaj poslednjih 20-ak godina, s pravom možemo reći da je evidentno prisustvo bele kuge koje se direktno manifestuje i na ukupan broj studenata na univerzitetima. Sa jedne strane proces internacionalizacije domaćih univerziteta otvara nova tržišta, i što je posebno značajno za privatni sektor, obzirom da su školarine na privatnim univerzitetima jedan od primarnih izvora prihoda, a sa druge strane olakšanom mobilnošću domaćih studenata dolazimo do situacije u kojoj zadovoljavamo i stavljamo potrebe stranih tržišta ispred domaćeg. U prilog toj tvrdnji stoji činjenica ekonomske isplativosti, koja je naročito vidljiva kroz observaciju pojedinih profesija, kao što su npr. Lekarske profesije, programeri, građevinski inženjeri itd. Kao što se može primetiti iz navedenog svrha internacionalizacije je dvojaka, s jedne strane imamo interes da napravimo kvalitetne međunarodno priznate programe, i da budemo konkurentni na međunarodnoj obrazovnoj sceni stvarajući eksperte

koji će svoje znanje i umeće koristiti za razvoj sopstvene privrede i društva u celini, dok sa druge strane postoji potencijalna opasnost u kojoj te iste eksperte upravo olakšanom mobilnošću kroz proces internacionalizacije odvođe strane kompanije zadovoljavajući potrebe sopstvenih ekonomija, sa ekonomskim aspektima kojima naša domaća privreda ne može parirati. Internacionalizacija sa jedne strane kako ima za cilj međunarodnu prepoznatljivost i verifikaciju stečenih znanja u nekoj drugoj zemlji, takođe sa druge strane ima za cilj podizanje sveukupnog obrazovnog rejtinga domaće ustanove, gde će domaće ustanove biti fabrike stručnog i kompetentnog kadra koji će kao takav biti prepoznat i cenjen svuda u svetu, a što će imati i direktne implikacije na ekonomiju naše zemlje.

2. Globalizacija vs Internacionalizacija

Akreditovanjem međunarodnih programa, usaglašavanjem realnih potreba privrede i obrazovanja u skladu sa potrebama domaćeg i međunarodnog tržišta teži se ka ostvarenju nekih od primarnih ciljeva internacionalizacije. Globalizacija kao srodan termin internacionalizaciji, bavi se socijalnim procesima koji prevazilaze nacionalne granice. Globalizacija utiče na razvoj univerziteta kroz tržišno takmičenje i fundamentalno menja izgled univerziteta kao institucije. Sve je urgentnija i potreba da se pojam internacionalizacije razlikuje od globalizacije uzimajući u obzir da se globalizacijom sve više sužavaju institucionalne opcije u oblasti internacionalizacije. Sve ovo naročito se ističe kada je reč o razvoju dugoročnih zajedničkih programa koji se formiraju i prilagođavaju obostranoj koristi internacionalnih partnera (Yang, 2002).

3. Evropski model

Kreiranje "evropskog modela" u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja ima kako normativnu tako i strukturnu dimenziju. Saradnja, dijalog, različitost, mobilnost i solidarnost su odlike normativne dimenzije, dok strukturna dimenzija je pre svega orijentisana na arhitekturu Bolonjskog procesa, i to naročito: evropski okvir kvalifikacija, Evropski sistem akumulacije i prenosa bodova, stepen strukture (tri ciklusa studija) itd. Svedoci smo da međunarodna saradnja u visokom obrazovanju poslednjih godina jača i da se kroz interakciju sa ljudima različitih rasa, religija, ideja i stavova i imidž naše zemlje se na međunarodnom planu menja u pozitivnom svetlu kroz razvijanje kompetencija za rad u međunarodnom otvorenom okruženju. Internacionalizacija podrazumeva usmeravanje kadra (nastavnika, istraživača i ostalog osoblja) u cilju ostvarivanja lakšeg učešća u međunarodnim mrežama visokog obrazovanja. A kao neki od rezultata takvih aspiracija mogu se javiti zajednička istraživanja i realizacije inovacionih projekata koji bi targetirali neke globalne izazove kao uticaj klimatskih promena, obnovljivi izvori energije, redukcija siromaštva, održivi razvoj itd. Univerziteti postavljaju kao cilj da svojim studentima pruže najbolje obrazovanje i pripreme ih za sve više međunarodno i globalno tržište rada. Cilj je da se sistematski razvijaju međunarodne veštine studenata sa nizom instrumenata uz poštovanje i integraciju dragocenih interkulturalnih resursa koje student poseduje. Međunarodna saradnja se na većini Univerziteta zasniva na bliskim naučnim, akademskim i ličnim kontaktima i proističe iz rada istraživača i naučnika na Univerzitetu. Kada je reč o strateškim ciljevima Univerziteta u Srbiji, veliki deo njih saglasan je po mnogim pitanjima. Za potrebe ovog rada kao reprezentativni primerak korišćene su usvojene strategije Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu (4) i strategija internacionalizacije Novosadskog Univerziteta(5).

Kad je reč o oblasti nauke najčešći zajednički strateški ciljevi su:

- uvođenje savremenih i opšteprihvaćenih standarda naučnog rada koji važe u razvijenim zemljama;
- uspostavljanje šire saradnje sa vodećim naučnim institucijama u svetu;
- uspostavljanje široke saradnje sa naučnicima iz drugih zemalja koji postižu vrhunske rezultate u svojim oblastima;
- kreiranje uslova da se naučnici sa Univerziteta Srbije uključuju u što veći broj međunarodnih naučnih i razvojnih projekata;
- kreiranje uslova da vodeći naučnici Srpskih Univerziteta budu u prilici da predstave svoja dostignuća međunarodnoj javnosti;
- širi i efikasniji transfer znanja i tehnologija u međunarodnim okvirima;

Strateški ciljevi u oblasti visokog obrazovanja:

- uvođenje savremenih studijskih programa kroz saradnju sa stranim visokoobrazovnim

institucijama;

- sve veći broj studijskih programa na stranim jezicima;
- uspostavljanje šire saradnje sa visokorangiranim visokoškolskim institucijama u svetu;
- uspostavljanje široke saradnje sa vrhunskim predavačima iz drugih zemalja i njihovo angažovanje u svojstvu gostujućih profesora;

Međunarodno saradnja:

Prioriteti međunarodne saradnje ogledaju se :

- Uspostavljanjem saradnje sa univerzitetima koji su vodeći u svetu.
- Mrežno povezivanje sa vodećim univerzitetima u regionu.
- Saradnja sa stranim univerzitetima koji se nalaze u sredinama u kojima živi veći broj pripadnika srpskog naroda.

Učešće u programima mobilnosti Evropske unije,

Šira razmena profesora, asistenata, istraživača, studenata i nenastavnog osoblja, u okviru Erasmus plus programa i drugih programa mobilnosti čiji je nosilac Evropska unija, jedan je od strateških prioriteta domaćih univerziteta. Slična je situacija i sa učešćem u programima mobilnosti država, međunarodnih organizacija i asocijacija van Evropske unije kada je reč o domaćim univerzitetima.

Npr. Univerziteti u Novom Sadu imaju strateški interes da uspostavlja i unapređuje razmenu profesora, asistenata, istraživača, studenata i nenastavnog osoblja sa pojedinim naučnim i obrazovnim institucijama i međunarodnim organizacijama i asocijacijama čije je sedište van Evropske unije.

Kad je reč o oblasti nauke, strateški ciljevi su:

- uvođenje savremenih i opšteprihvaćenih standarda naučnog rada koji važe u razvijenim zemljama;
- uspostavljanje šire saradnje sa vodećim naučnim institucijama u svetu;
- uspostavljanje široke saradnje sa naučnicima iz drugih zemalja koji postižu vrhunske rezultate u svojim oblastima;
- kreiranje uslova da se naučnici sa Univerziteta Srbije uključuju u što veći broj međunarodnih naučnih i razvojnih projekata;
- kreiranje uslova da vodeći naučnici Srpskih Univerziteta budu u prilici da predstavljaju svoja dostignuća međunarodnoj javnosti;
- širi i efikasniji transfer znanja i tehnologija u međunarodnim okvirima;

Strateški ciljevi u oblasti visokog obrazovanja su:

- uvođenje savremenih i opšteprihvaćenih standarda obrazovnog rada koji važe u razvijenim zemljama;
- uvođenje savremenih studijskih programa kroz saradnju sa stranim visokoobrazovnim institucijama;
- sve veći broj studijskih programa na stranim jezicima;
- uspostavljanje šire saradnje sa visokorangiranim visokoškolskim institucijama u svetu;
- uspostavljanje široke saradnje sa vrhunskim predavačima iz drugih zemalja i njihovo angažovanje u svojstvu gostujućih profesora;

Međunarodno saradnja:

Prioriteti

- Saradnja sa univerzitetima koji su vodeći u svetu.
- Saradnja i mrežno povezivanje sa univerzitetima koji su vodeći u regionu.
- Saradnja sa stranim univerzitetima koji se nalaze u sredinama u kojima živi veći broj pripadnika srpskog naroda.
- Saradnja sa stranim univerzitetima koji su od posebnog značaja za nacionalne manjine u Republici Srbiji.

Učešće u programima mobilnosti Evropske unije,

Šira razmena profesora, asistenata, istraživača, studenata i nenastavnog osoblja, u okviru Erasmus plus programa i drugih programa mobilnosti čiji je nosilac Evropska unija, jedan je od strateških prioriteta Novosadskih univerziteta.

Slična je situacija i sa učešćem u programima mobilnosti država, međunarodnih organizacija i asocijacija van Evropske unije kada je reč o Novosadskim univerzitetima.

Univerziteti u Novom Sadu imaju strateški interes da uspostavlja i unapređuje razmenu profesora, asistenata, istraživača, studenata i nenastavnog osoblja sa pojedinim naučnim i obrazovnim institucijama i međunarodnim organizacijama i asocijacijama čije je sedište van Evropske unije.

4. Ciljevi internacionalizacije u Srbiji

Dobro definisana strategija i akcioni plan moraju doprineti da se studenti inspirišu nastavnom sredinom u kojoj preovladava istraživačka aktivnost, čime će se studenti stalno motivisati da se iskustva i veštine steknu i u inostranstvu.

Ambiciozni ciljevi mobilnosti postižu se simultanim razvojem studijskih procesa, karijera istraživača, okupljanjem kvalitetnih kako studenata tako i nastavnika, zatim informisanjem, infrastrukturom, kao i stimulativnom sredinom za istraživanje i studije nastavnika i studenata na mobilnostima. Privlačenje stranih stručnjaka u našu zemlju i značajnije finansiranja nauke, porast izvoza obrazovanja, razvoj sektora za pružanje usluga insistiraju na zajedničkoj saradnji ministarstava, poslovne zajednice i organizacija za finansiranje gde internacionalizacija institucija visokog obrazovanja svakako predstavlja jedan od najznačajnijih nacionalnih projekata. Kreativni i inovativni učesnici nastavnog procesa osnova su uspeha u ovom domenu. Dobro iskustvo skandinavskih zemalja, a pre svega Finske, u procesu internacionalizacije visokog obrazovanja, predstavlja zlatan standard, no u pojedinim slučajevima naročito zemalja u razvoju može s pravom postaviti pitanje da li je internacionalizacija visokog obrazovanja pretnja kvalitetu ili njegovo unapređenje? Iz čega nezaobilazno se javlja potreba za kontinuiranom procenom kvaliteta strategija internacionalizacije u visokoškolskim ustanovama.

U obrazovnom sistemu kakav trenutno postoji u Srbiji neki od preduslova i ciljeva internacionalizacije, koju univerziteti i/ili VŠU u okviru svoje autonomije planiraju da ostvare kroz pravo odlučivanja o međunarodnoj saradnji, trebali bi biti:

- Jača veza između kurikuluma, nastave i učenja sa profesijom; direktnija usmerenost na kompetencije nastavnika;
- Suštinsko, a ne formalno, postignuće internacionalnih i interkulturalnih kompetencija;
- Kvalitet i internacionalizacija: merenje ne samo inputa i proizvoda/rezultata, već i ishoda učenja;
- Dobra saradnja s alumnima (bivšim studentima visokoobrazovne institucije) radi poboljšavanja studijskih programa s ciljem stalnog unapređivanja obrazovanja i praćenja trendova u zemlji i svetu.(6)

Podrška internacionalizaciji visokog obrazovanja kroz projekte za razmenu studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja. Projekti za razmenu studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja (projekti mobilnosti)(7) pružaju značajnu podršku naporima usmerenim na jačanje procesa internacionalizacije na visokoškolskim ustanovama u Republici Srbiji. Projekti mobilnosti su zasnovani na principima akademskih razmena uspostavljenim u programu Erasmus, koji je prethodio Erasmus plusu.

U tom smislu, od visokoškolskih ustanova u Republici Srbiji se očekivano je da:

- Usvoje Strategiju internacionalizacije kao strateški dokument kojim bi odredile pravac i prioritete svog delovanja u međunarodnim okvirima;
- Uspostave ili ojačaju kapacitet Kancelarije za međunarodnu saradnju kao ključnog aktera u ovom procesu i odrede kontakt osobu koja bi bila prva i najvažnija tačka komunikacije za učesnike mobilnosti;
- Razviju ili unaprede veb sajt ustanove, pre svega na engleskom jeziku, i obezbede da veb sajt sadrži sve ključne informacije o mobilnostima (smeštaj, proces izdavanja viza, zdravstveno osiguranje, itd.) i sva relevantna dokumenta koja se odnose na mobilnosti (strategiju internacionalizacije, različite pravilnike, itd.)
- Razviju ili unaprede i objave na veb sajtu katalog kurseva koji su u ponudi na visokoškolskoj ustanovi a koji uključuje i jasno naznačene kurseve koji mogu da se prate na engleskom i drugim jezicima kako bi strani studenti mogli da unapred imaju uvid u mogućnosti koje im se pružaju;
- Razviju i objave na veb sajtu Pravilnik o mobilnosti studenata i akademskom priznavanju perioda mobilnosti; zatim dokument kojim bi se regulisalo priznavanje ESPB bodova; kao i Pravilnik o žalbenim procedurama – na srpskom i engleskom jeziku.
- Objavljaju redovno konkurse za projekte mobilnosti, zajedno sa neophodnom dokumentacijom za prijavu kao i rezultate konkursa, na srpskoj i engleskoj verziji veb sajta. Mlađe generacije kao nosioci procesa internacionalizacije, za napredovanje u karijeri i dalje sticanje naučnih zvanja neretko se sreću sa situacijama gde je u pravilnicima za izbor u viša naučna nastavna zvanja navedeno kao obaveza učešće u programima mobilnosti.

5. Zaključak

Proces internacionalizacije dešava se uporedo sa procesom globalizacije koji radikalno menja trendove u visokom obrazovanju. Vidljivost, prepoznatljivost, učešće u projektima od međunarodnog značaja imaju ključnu ulogu u daljem procesu internacionalizacije. U težnji ka praćenjem nekadašnjih zlatnih standard u oblasti internacionalizacije, process globalizacije I velike migracije stanovništva kreira uslove da i našoj zemlji inovativnim pristupom i kreiranjem novih i modernih rešenja postavimo nove zlatne standard podižući time imidž našeg visokog obrazovanja u međunarodnom okruženju tako i naše zemlje u celosti. Projektno finansiranje, se takođe otvara kao veliki izazov za moderno obrazovanje, a pre svega za privatni sektor imajući u vidu različite vidove izvora finansiranja elementarnog funkcionisanja visokoškolskih ustanova. Iz navedenog možemo zaključiti da se i afričko tržište visokog obrazovanja rapidno razvija tražeći adekvatne i kompetentne evropske visokoškolske ustanove kao partnere u implementaciji internacionalizacije.

6. Literatura

- [1] Altbach, PG. (2002), 'Knowledge and education as international commodities: the collapse of the common good, *International Higher Education*, 28
- [2] Altbach, P.G., Knight, J. (2007) The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4): 290-305, SAGE Publications
- [3] Rui Yang, (2002), University internationalisation: its meanings, rationales and implications. *Intercultural Education*, Vol. 13, No. 1, 2002
- [4] <https://www.privrednaakademija.edu.rs/internacionalizacija/strategija-internacionalizacije.html>
- [5] <https://www.uns.ac.rs/index.php/saradnja-uns/internacionalizacija-uns-a/strategija-internacionalizacije>
- [6] Milovanović, R. B., Stojanović, B. J., & Ćirković Miladinović, I. R. (2020). Stavovi studenata prema internacionalizaciji visokog obrazovanja. *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu*, 33(2), 86-96
- [7] Gardašević, J., Brkanlić, S., Brkić, I., Vučurević, T., Vapa-Tankosić, J. (2017) Tokovi mobilnosti studenata u kontekstu globalizacije visokog obrazovanja. u: Katić V. [ur.] XXIII skup - Položaj visokog obrazovanja i nauke u Srbiji, 22-24.2.2017, Zlatibor: Fakultet tehničkih nauka, 1-5